

Blijf in de waarheid

‘Kinderen, het laatste uur is aangebroken. U hebt gehoord dat de antichrist zal komen’. Als je deze eerste zinnen uit de bijbeltekst van vandaag tegen een willekeurig iemand op straat zou zeggen, grote kans dat je voor gek wordt uitgemaakt, voor een gestoorde religieuze fanaat. Mocht die iemand op straat toevallig uit een orthodox-protestants nest komen en dus met de verhalen uit de bijbel zijn opgegroeid, zou hij of zij wellicht verzuchten: ‘nou zeg inderdaad, het lijkt wel het einde der tijden’.

Via de media bereiken ons dag in dag uit apocalyptische beelden: aardbevingen, overstromingen, dreigende berichten over het opwarmen van de aarde en het stijgen van de zeespiegel. Eilanden zullen in het water verdwijnen, zoals de Malediven, terwijl op andere plaatsen op onze planeet juist grote droogte wordt voorspeld. Nu al zijn deze milieuproblemen zichtbaar en verlaten de zogenaamde milieuvluchtelingen huis en haard, omdat ze hun akkers niet meer kunnen bebouwen of omdat de zee is leeg gevist door gigantische vissersboten, zogenaamde super trawlers, afkomstig uit onder meer Nederland. Overleven is daar niet meer mogelijk – er is geen vooruitzicht op een toekomst. En wat te denken van de verwachting dat Beijing, een stad met 24 miljoen inwoners, over twintig jaar niet meer van water kan worden voorzien omdat dan het grondwater op is. ‘Daar verzinnen de Chinezen wel wat op met hun technisch vernuft’, zeggen de optimisten. Maar echt geruststellend is de gedachte dat de techniek de mensheid van de ondergang moet redden al lang niet meer.

En uiteraard worden de apocalyptische gedachten vandaag gevoed door de beelden van de mensen, die onderweg zijn naar Europa, omdat ze de oorlog in Syrië moeten ontvluchten, of zich in andere landen in het Midden-Oosten niet meer veilig genoeg voelen. Laten we eerlijk zijn: het geeft een beklemmend gevoel als je die enorme stroom mensen ziet die elke dag opnieuw bij de grenzen van de verschillende Europese landen staan. Al eerder waren er grote stromen vluchtelingen voor en na de Tweede Wereldoorlog in Europa, maar die kwamen toen nog niet via flatscreens in grootformaat onze woonkamers binnen. Langzaam maar zeker dringt het besef tot ons door: de oorlogen buiten onze landsgrenzen, buiten Europa, zijn geen Verweggistan. We zijn op deze aarde onlosmakelijk met elkaar verbonden en we zullen een bijdrage moeten leveren aan de vrede van anderen om zelf in vrede te kunnen leven. Een boodschap die in deze vredesweek, vaak verkondigd is.

Vrede is een hogere waarde dan waarheid, meent de voormalige Britse opperrabbin sir Jonathan Sacks. En hij doet deze uitspraak uiteraard ook met het oog op al die waarheidsclaims die in de naam van God of Allah door gelovigen worden opgeëist en kunnen aanzetten tot religieus gemotiveerd geweld. Ook de schrijver van onze tekst van vandaag, lijkt heel precies te weten wie de kinderen van het licht zijn en wie de kinderen van de duisternis. Op het eerste gezicht past deze tekst uitstekend in het straatje van de fundamentalistische stromingen die pleiten voor de ware islam of het ware christelijke geloof, dat verdedigd dient te worden tegenover allen die er anders over denken en die als de afvalligen, als ketteren worden gezien.

In het licht van een dergelijke wij/zij retoriek zouden de vluchtelingen de Antichrist kunnen zijn – de vijand, die onze welvaart in West-Europa bedreigt, ziektes met zich meebrengt en, misschien nog veel erger, langzaam maar zeker onze westerse moderne manier van leven, onze waarden en normen van vrijheid en gelijkheid ondermijnt - zeker als die vluchtelingen moslims zijn. Allen die op Twitter zitten – u weet wel dat medium waarmee je in 140 tekens een boodschap via je mobiele telefoon de wereld instuurt – zien berichten van mede-Nederlanders langskomen die een bloedhekel hebben aan “deze profiteurs, deze gelukszoekers”. Grenzen dicht, is hun motto. Een hoog hek met prikkeldraad bouwen zoals in Hongarije en mannen met ballen erachter zetten, die ze tegenhouden, desnoods met waterkanonnen – en misschien wel erger. Volgens datzelfde Twitter heeft de orthodoxe kerk

van Bulgarije gisteren de eigen regering ertoe opgeroepen geen vluchtelingen meer toe te laten die moslim zijn.

Heeft de schrijver van onze tekst misschien wel gelijk en zit de 'antichrist', die onze waarden en geloofsovertuigingen in Europa bedreigt in de eigen gelederen? Een Europa overigens dat gevormd is door joodse, christelijke, humanistische én islamitische invloeden? Zijn de valse profeten geïnfiltrerd in de christelijke kerken en zitten ze onder de twitteraars, die eveneens Nederlanders zijn en voortkomen uit dezelfde Europese cultuur. Of is dit alles veel te zwaar aangezet en vervullen de sociale media als Twitter en Facebook gewoon de functie van wat je vroeger borrelpraat noemde? Is het geen pure existentiële angst, die uit al deze berichten spreekt. Angst voor de verandering die op ons afkomt. Twijfel over hoe het allemaal verder moet. Angst voor de ander, de niet-Europeaan, de moslim, de onbekende met een volstrekt andere nestgeur dan waar wij aan gewend zijn.

De retoriek van kinderen van het licht en kinderen van de duisternis en het spreken over de Antichrist brengen wij/zij tegenstellingen met zich mee die juist in een wereld waarvan duidelijk is geworden dat alles met alles samenhangt, niet behulpzaam zijn. Betekent dit dat ons de tekst van vandaag niets meer te zeggen heeft? Geenszins. Mij heeft de confrontatie, de worsteling ermee één ding opnieuw indringend duidelijk gemaakt: lees nooit een tekstpassage los van de context waarin hij is ingebed. En plaats hem in de tijd en de sociaal-politieke werkelijkheid, waarin hij thuis hoort, namelijk – in dit geval - aan het einde van de eerste eeuw. Een tijd waarin de eerste christenen elk moment de wederkomst van Jezus verwachtten. Het moment wanneer duidelijk zou worden dat deze Jezus van Nazareth wel degelijk de lang verwachte Messias was en allen, die in hem bleven geloven, het eeuwige leven zouden ontvangen. Na de barensweeën van de nieuwe hemel en de nieuwe aarde zou het duizendjarige rijk van vrede dan eindelijk aanbreken. De tekst werd in die context geschreven, niet bedoeld om hem een op een toe te passen op onze huidige tijd. Er blijft, zoals de Duitse dichter Gottholt Ephraim Lessing zo mooi zei, een 'garstiger Graben', een moeilijk te overbruggen kloof bestaan, tussen toen en nu.

2000 jaar na dato is er geen urgente wederkomstverwachting meer. En de sjabloonachtige indeling in goed en kwaad, waarvan de auteur zich bedient, roept inmiddels terechte vragen op. Maar niet langer in wij/zij tegenstellingen te willen denken, betekent niet dat je maar alles goed moet vinden. Dat je je een laissez faire houding kunt veroorloven als het om de vraag gaat wat je als christen te doen staat op het moment dat je kleur moet bekennen. Waartoe ben je bereid als het om de navolging van Jezus Christus gaat en om de waarden die daarbij horen? Wat doe je met de 'geestkracht' die je met de doop geschonken is? Ben je bereid om je geloof in het koninkrijk van God, ook al is de vrede op aarde nog ver te zoeken, als een ideaal handen en voeten te geven als het er op aankomt?

Blijf in de waarheid die je door de Geest geschonken is, zegt de schrijver van de Johannesbrief. Het zijn woorden, bedoeld als troost en als bemoediging in moeilijke tijden. Tijden, waarin je moet vaststellen dat zelfs diegenen het laten afweten, waarvan je dacht dat ze je 'geestverwanten' waren. Zij hebben voor een andere weg gekozen. Blijf trouw aan je geloof in Jezus, de gezalfde, zegt de tekst. Laat je niet onzeker maken door al die andere geluiden om je heen. Kies dat wat hij heeft voorgeleefd als de wegwijzer in moeilijke tijden. Als je zijn spoor van naastenliefde volgt en met hem gelooft in een nieuwe hemel en een nieuwe aarde, waar de laatsten de eersten zullen zijn, dan ken je de waarheid, dan weet je wat je vandaag de dag te doen staat, als enkeling en als gemeenschap. Moge het zo zijn.

Manuela Kalsky

Gelezen: 1. Joh. 2, 18-27